

11. Плакида С.І. Сутність поняття «послуга»: теоретичні аспекти. Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 241–243.
12. Волосович С., Кривошеєва В. Економічна природа кредитних послуг. Вісник КНТЕУ. 2015. № 2. С. 74–84.
13. Економічний енциклопедичний словник. URL : <http://www.subject.com.ua/economic/slovnik/index.html> (дата звернення 29.06.2018).
14. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: постанова Правління НБУ від 02 серпня 2004 р. № 361 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04> (дата звернення 29.06.2018)
15. Національний банк України // Глосарій банківської термінології. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123718 (дата звернення 29.06.2018)
16. Про запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII / Верховна Рада України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-18/page> (дата звернення: 29.06.2018).

КРЕДИТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БАНКА И ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ ЕЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Аннотация. В статье рассмотрены методологические подходы к определению кредитной деятельности банка. Исследованы основные этапы организации кредитной деятельности: организационное обеспечение кредитной деятельности, формирование кредитных ресурсов банка, осуществление кредитных операций, управление рисками кредитной деятельности, мониторинг и контроль кредитной деятельности.

Ключевые слова: кредит, кредитная политика, кредитная деятельность, кредитная операция, кредитная услуга, кредитный продукт.

BANK'S CREDIT ACTIVITY AND THE MAIN STAGES OF ITS ORGANIZATION

Summary. In the article deals with the methodological approaches to determining the bank's credit activity are reviewed. The main stages of organization of credit activity are investigated: organizational support of credit activity, formation of bank lending resources, implementation of credit operations, risk management of credit activity, monitoring and control of credit activity.

Key words: credit, credit policy, credit activity, credit operation, credit service, credit product.

УДК 338

Полятикіна Л. І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Сумського національного аграрного університету*

Новикова С. В.

*магістр спеціальності «Облік і оподаткування»
Сумського національного аграрного університету*

Polyakina L. I.

*Candidate of Economics Associate Professor
of the Department of Accounting
Sumy National Agrarian University*

Novikova S. V.

*Master of specialty "Accounting and Audit"
Sumy National Agrarian University*

ОБЛІК І АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розглянуто облік та аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Розглянуто значення поняття «фінансові результати», їх класифікація, досліджено порядок обліку фінансових результатів. Наведено тлумачення понять «прибуток» та «збиток» підприємства. Розглянуті напрями покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

Ключові слова: фінансові результати, доходи, витрати, прибуток, збиток.

Вступ та постановка проблеми. Отримання позитивного фінансового результату та спрямування діяльності на його збільшення є основною метою та ціллю діяль-

ності підприємства. Результативність діяльності відображається у фінансово-економічних показниках, які більш точно характеризують фінансовий стан суб'єкта господа-

рювання та дають уявлення про економічний потенціал його подальшого розвитку. У наш час питання фінансових результатів є одним з ключових питань бухгалтерського обліку та вважається одним із головних під час здійснення господарської діяльності, фінансовий результат є основним підсумковим показником. Фінансові результати характеризують велику кількість аспектів діяльності підприємства: ступінь використання основних засобів, трудових, матеріальних і грошових ресурсів, продуктивність праці, собівартість реалізованої продукції, якість, ціни й обсяг реалізації продукції та інші [1].

Фінансовий результат трактується як зіставлення доходів та витрат діяльності підприємства, виступає прибутком або збитком, що приводить до збільшення (прибуток) або зменшення (збиток) власного капіталу. Отриманий фінансовий результат характеризує якість діяльності підприємства. Є дуже велика кількість визначень досліджуваного поняття, що можна пояснити різними підходами науковців до розуміння цього поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансові результати є досить важливим показником, що характеризує більшість аспектів діяльності підприємства: собівартість продукції, продуктивність праці, ступінь використання основних засобів та матеріальних ресурсів, обсяг та ціни реалізації продукції [2].

Що стосується трактування фінансових результатів, то це завжди було важливою науковою проблемою. Ця категорія завжди залишається в центрі уваги вчених у сфері не тільки бухгалтерського обліку, а й філософії, економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, фінансів, менеджменту, містить багато суперечностей та протиріч, що зумовлює актуальність її дослідження.

Між фахівцями різних галузей, таких як бухгалтерський облік, економіка, фінанси, юридичні науки, немає однозначної думки щодо визначення поняття «фінансовий результат», але можна виділити деякі ознаки, за якими згруппуються думки вчених щодо сутності поняття «фінансові результати»:

- результат зіставлення доходів та витрат підприємства (Ф.Ф. Бутинець, А.Г. Загородній і Г.Л. Вознюк, Н.М. Ткаченко, В.М. Опарін, Л.М. Худолій);
- приріст чи зменшення капіталу (С.Л. Лондар і О.В. Тимошенко, А.Г. Загородній і Г.Л. Вознюк);
- вираження у формі прибутку або збитку (Ф.Ф. Бутинець, А.Г. Загородній і Г.Л. Вознюк, А.Д. Мочерний, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко, В.М. Опарін, Л.М. Худолій, М.С. Чебанова і С.С. Василенко);
- підсумки (результат) діяльності (Р.В. Скасюк, М.С. Пушкар).

Варто зазначити, що більшість думок учених є тотожними щодо сутності цього поняття. Таким чином, можна дійти висновку, що фінансовий результат трактується як зіставлення доходів та витрат діяльності підприємства та може виступати як прибуток або збиток, що приводить до зростання або зменшення власного капіталу [1].

Також, як показали дослідження, науковці розглядають фінансовий результат підприємств окремих галузей. С.Л. Червінська визначає суть економічної категорії «фінансовий результат аграрного підприємства» як різницю між майновим станом підприємства на кінець і початок звітного періоду, що досить правильно та точно характеризує цю категорію. У дослідженнях, присвячених обліковому відображенню фінансових результатів діяльності, М.М. Залатдінов пропонує більш точно описати характеристики фінансового результату. Зокрема, для узагальнення доходів та витрат він пропонує використовувати термін «фінансові результати» (обов'язково у

множині). Для характеристики прибутку або збитку необхідно використовувати лише термін «кінцевий фінансовий результат» (в однині), оскільки може виникати або прибуток, або збиток, або «нульовий фінансовий результат». Попередньо було розглянуто трактування поняття «фінансові результати» з економічної та облікової позицій. О.О. Вороніна вказує на те, що економічний, управлінський та бухгалтерський підходи до визначення поняття «фінансові результати» є найбільш поширеними. Також, на нашу думку, поняття «фінансові результати» можна розглядати з боку податкових розрахунків та управлінського обліку [3].

Можна дійти висновку, що більшість із поданих визначень є досить недосконалими, що спричинено різними факторами, найбільш суттєвими з них є наявність різних підходів до розуміння досліджуваного поняття (економічний, фінансовий, обліковий тощо) і те, що кожен із дослідників розглядає фінансові результати чи то в певній галузі економіки, чи прив'язуючи їх до конкретного завдання або об'єкта бухгалтерського обліку [20].

Метою статті є більш глибокий розгляд питання обліку та аналізу фінансових результатів господарської діяльності.

Результати дослідження.

Отриманий фінансовий результат характеризує якість діяльності підприємства. Є дуже велика кількість визначень досліджуваного поняття, що можна пояснити різними підходами науковців до розуміння цього поняття.

Саме фінансовий результат є визначальною економічною категорією, а також головним вимірником ефективності роботи підприємства. Об'єктивне та правильне визначення фінансових результатів, особливо в галузі сільського господарства, завжди було предметом наукових дискусій як серед науковців, так і серед фахівців-практиків. Варто зазначити, що науковці, досліджуючи сутність фінансових результатів, зосереджують увагу переважно на прибутку. Збиток виступає як антипод прибутку і переважно залишається поза увагою.

Не менш важливе значення має аналіз причин збитку та виявлення можливих помилок і неточностей у методиці обліку доходів, витрат і фінансових результатів, що до нього привели. А часто підприємства навіть свідомо приховують реальну суму прибутку, занижуючи її чи перетворюючи на збиток із різною метою (ухилення від сплати податків, фіктивне банкрутство тощо). Саме тому можна без перебільшення стверджувати, що протягом усього періоду розвитку і вдосконалення облікового процесу головною метою бухгалтерського обліку було об'єктивне та достовірне визначення фінансових результатів, порядок формування прибутку, виявлення та розкриття причин виникнення збитків [4].

Головним завданням бухгалтерського обліку фінансових результатів є визначення кількісних і якісних параметрів фінансового результату: прибуток чи збиток; формування даних щодо фінансових результатів для потреб складання фінансової звітності й податкових декларацій; інформаційне забезпечення порядку розподілу прибутку та здійснення операцій щодо розрахунків за сумами належних до бюджету податків та обов'язкових платежів, з акціонерами та засновниками за нарахованими їм дивідендами, формування резервів власного капіталу тощо.

Прибуток є однією зі складних економічних категорій. Теорія прибутку і сьогодні залишається незавершеною і суперечливою, що, звісно ж не може не відобразитися на методиці його обліку. В економічній літературі одні автори під терміном «прибуток» об'єднують всі форми доходу – відсотки, заробітну плату, підприємницький

дохід, ренту. Інші ж вважають, що прибуток – це відсоток на капітал [4].

Економічну роль прибутку можна сформулювати таким чином [5]:

- прибуток слугує основним критерієм оцінки ефективності діяльності підприємства;
- прибуток виступає захисним механізмом у разі загрози банкрутства;
- прибуток виступає головною метою підприємницької діяльності і є основним елементом, який спонукає до ведення господарської діяльності;
- прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів;
- прибуток є джерелом формування фондів стимулювання;
- прибуток підприємств створює передумови для економічного розвитку суспільства загалом.

Визначимо сутність поняття «прибуток», розглянувши окремі статті форми № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід):

- валовий прибуток – різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, витрат на збут та інших операційних витрат;
- прибуток (збиток) до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів, фінансових та інших витрат;
- чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) до оподаткування, податку на прибуток та прибутку від припинення діяльності після оподаткування [6].

У ринковій економіці прибуток підприємства формується за рахунок багатьох джерел, різних за економічним змістом і кількісною визначеністю їх чинників. У сучасних умовах прибуток перетворився на основне джерело поповнення державного бюджету (у вигляді податку на прибуток), розширення виробництва, винагороди власників, вирішення соціальних проблем. Достовірність визначення фінансового результату стає найважливішим завданням бухгалтерського обліку. Професор В.Г. Швець підкреслив, що «від розміру отриманого прибутку залежать формування власного капіталу, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестицій, а також платоспроможність підприємства» [7].

Щодо визначення збитку, то в літературі є досить велика їх кількість, в економічних словниках знаходимо такі визначення збитку:

- перевищення витрат на виробництво і продаж товарів над доходами від їх продажу є збитком;
- збиток – перевищення перенесеної вартості над зовнішньою вартістю, що забезпечується виробництвом необхідного продукту;
- збиток – це перевищення альтернативних факторних витрат над виручкою від продажу продукції;
- збиток можна охарактеризувати як негативну різницю доходу і витрат, втрати в результаті певного роду діяльності;
- збиток – перевитрати факторів виробництва, що не покриваються отриманим доходом.

Є також нульовий фінансовий результат, який означає рівність доходу та витрат, а отже – відсутність прибутку та збитку, тобто беззбитковість.

Формування фінансових результатів підприємства включає три взаємопов'язаних етапи (процеси в діяльності підприємства): постачання, виробництво та збут, для здійснення яких потрібен капітал власників. Капітал, що приймає грошову форму, використовується підприємцями для закупівлі засобів виробництва, предметів праці, найму робочої сили. Засоби й предмети праці є матеріально-речовою основою капіталу, яка безперервно вдосконалюється з розвитком науково-технічного прогресу. Тож прибуток (збиток) є результатом роботи всього капіталу, авансованого власниками в підприємницьку діяльність. Постійний капітал як частка авансованого капіталу в процесі виробництва не змінює своєї вартості та включає засоби виробництва і предмети праці. Їхня вартість працею людини переноситься на вартість новоствореного продукту, і таким чином створюється перенесена вартість. Постійний капітал, що виступає фактором виробництва, не бере участі в процесі збільшення вартості та не створює додаткової вартості. Змінний капітал як частка авансованого капіталу витрачається підприємцями на закупівлю робочої сили. Саме працівники беруть участь у процесі виробництва зовнішньо створеної вартості. Вони витрачають необхідну працю, виготовляючи необхідний продукт, який оплачується заробітною платою, а потім додаткову працю, виготовляючи додатковий продукт чи додану вартість.

Уся система економічних важелів впливає на виробництво прямо або побічно саме через прибуток. Збільшення власних засобів і розширення відтворення можливе тільки за умови стабільної норми прибутку. Тому в ринковій економіці прибуток виступає синонімом категорії «фінансовий результат», оскільки наявність збитку під час жорсткої конкуренції недопустима. Отримання систематичного прибутку під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг – головна мета підприємницької діяльності фізичних і юридичних осіб, що зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності.

Для відображення фінансового результату використовують рахунок 79 «Фінансові результати» та субрахунки до нього, що знаходять своє відображення в оборотно-сальдовій відомості та «Звіті про фінансові результати». Після того як ми списуємо відповідні субрахунки рахунку 79 «Фінансові результати» витрати та доходи відповідного виду діяльності, потрібно визначити різницю між ними та закрити на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки(непокриті збитки)» [8].

Аналіз фінансових результатів підприємства відіграє важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на підприємствах, що впливають на процес прийняття фінансових та інвестиційних рішень. Величина фінансового результату визначає подальшу можливість розвитку підприємства шляхом розширення виробництва, впровадження новітніх та прогресивних технологій [9].

Для детального розгляду значення фінансового результату розглянемо приклад діяльності підприємства ТОВ «Весна-Агро». Підприємство займається вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур та насіння олійних культур. Середньооблікова кількість працівників станом на 01.01.2017 р. становить 54 особи. Площа сільськогосподарських угідь усього (без землі, що здана в оренду) – 1960 га. Економічні умови підприємства характеризуються невеликим розміром землекористування, стійкими транспортними зв'язками.

З дослідження діяльності цього підприємства та розрахунку його фінансового результату видно, що з роками на підприємстві збільшується частка прибутку, отже, його функціонування є ефективним. Такого висновку ми дійшли завдяки розрахунку основних показників, таких

як рентабельність, виробництва, рентабельність роботи підприємства та інші показники. Чим вищий рівень рентабельності, тим вища ефективність господарювання підприємства. Коефіцієнт фінансової незалежності («автономії»), ліквідність, платоспроможність – саме завдяки розрахунку цих показників можна дійти остаточного висновку про результати діяльності підприємства.

Отже, можна сказати що, головним завданням аналізу фінансових результатів діяльності є:

- оцінювання динаміки абсолютних показників фінансових результатів
- визначення спрямованості і розміру впливу окремих чинників на суму прибутку та рівень рентабельності;
- виявлення й оцінювання можливих резервів зростання прибутку і рентабельності.

Узагальнена інформація для аналізу фінансових результатів подана у формі 2 бухгалтерської звітності «Звіт про фінансові результати» (звіт про сукупний дохід). Інформація, що наведена у формі 2 «Звіт про фінансові результати» (звіт про сукупний дохід), дає змогу проаналізувати фінансові результати, отримані від усіх видів діяльності підприємства, а також визначити структуру прибутку. Формування фінансового результату можна розглядати як частину загальної системи господарювання, що пов'язана із прийняттям рішень щодо забезпечення необхідного їх розміру на рівні суб'єкта господарювання для досягнення тактичних та оперативних цілей.

Бухгалтерському обліку та економічному контролю належить провідна роль у визначенні й оптимізації величини фінансових результатів, адже можливість отримання найбільшого економічного ефекту за найменших витрат

трудових, матеріальних і фінансових ресурсів значною мірою залежить від того, наскільки оперативно і точно підприємство здійснює облік та контроль власних витрат та доходів. Правильна організація бухгалтерського обліку на підприємстві дасть змогу своєчасно та об'єктивно відображати витрати та доходи, а також визначити шляхи їх оптимізації, що дасть можливість істотно поліпшити фінансові результати підприємства [9].

Висновки. Фінансові результати є вирішальними для підприємства, вони відображають мету підприємницької діяльності та її дохідність. Вони насамперед цікавлять керівників підприємства, а також вкладників капіталу, кредиторів, державні органи. Аналіз фінансових результатів не може бути обмежений тільки аналізом чистого грошового потоку або прибутку. Кожен показник дає інформацію про підприємство в певному розрізі, і лише комплексний розгляд показників дасть нам можливість отримати повне уявлення про стан підприємства та його подальші можливості.

Отже, фінансовий результат – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів. Збиток підприємства означає втрату фінансових ресурсів підприємств; якщо збитки мають регулярний характер, то врешті-решт будуть витрачені всі фінансові ресурси і підприємство збанкрутує. Отже, фінансовим результатом діяльності підприємства може бути прибуток або збиток.

Список використаних джерел:

1. Дейнека О.В., Остапенко О.А. Сутність поняття «фінансовий результат» та особливості його формування / О.В. Дейнека, О.А. Остапенко // Молодіжн. наук. вісн. УАБС НБУ. Економічні науки. 2013. № 4.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : закон України: затв. Верховною Радою 16.07.1999 р. № 996-XIV, зі змінами та доповненнями 211
3. Есманова Л.І. Управління фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Л.І. Есманова ; Сум. нац. аграр. ун-т. Суми, 2009. 20 с.
4. Шипіна С.Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку : Вісник ЖДТУ. Економічні науки, 2012. № 1.
5. Кривицька О. Р. Оцінка прибутку підприємств за видами економічної діяльності в Україні Фінансова система України : [збірник наукових праць]. Острог: НУ «Острозька академія», 2010. Випуск 15. С. 184–194.
6. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. URL: www.minfin.gov.ua
7. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств.: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2013. 504 с.
8. Тесленко Т.І. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення: Бізнесінформ. 2013. № 4. С. 356–360.
9. Полятикіна Л.І. Методологічне та обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку підприємств малого бізнесу: монографія [Текст] / Л.І. Полятикіна // Суми: Видавництво: ПП Винниченко М.Д., ФОП Литовченко Є.Б., 2016. 380 с.

УЧЕТ И АНАЛИЗ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В статье рассмотрен учет и анализ финансовых результатов хозяйственной деятельности предприятия. Рассмотрено значение понятия «финансовые результаты», их классификация, исследован порядок учета финансовых результатов. Приведены толкования понятий «прибыль» и «убыток» предприятия. Рассмотрены направления улучшения финансовых результатов деятельности предприятия.

Ключевые слова: финансовые результаты, доходы, расходы, прибыль, убыток.

ACCOUNTING AND ANALYSIS OF FINANCIAL RESULTS OF ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

Summary. In this paper, the accounting and analysis of financial results of an enterprise's economic activity is considered. The meaning of the notion financial results of their classification, the order of accounting financial results. The interpretation of the concepts of profit and loss of the enterprise is given. Areas of improvement of financial results of activity of the enterprise are considered.

Key words: financial results, income, expenses, profit, loss.